

Bevolking Europese Unie groeit vooral door migratie

Arno Sprangers en Han Nicolaas

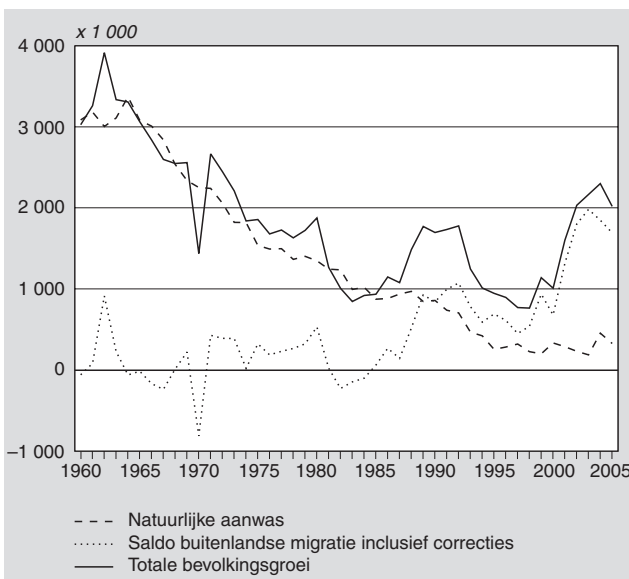
Op 1 januari 2006 woonden er ongeveer 462 miljoen mensen in de Europese Unie. Dit aantal zal naar verwachting de komende jaren verder toenemen. De bevolkingsgroei in de Europese Unie komt vooral door buitenlandse migratie. Het migratiesaldo voor de totale Europese Unie bedroeg in 2005 naar schatting 1,69 miljoen mensen. De groei door natuurlijke aanwas was in dat jaar 327 duizend. De totale bevolkingsgroei over 2005 komt daarmee uit op ongeveer 2,02 miljoen. Nederland vertoont een heel ander beeld. In Nederland is het migratiesaldo spectaculair gedaald. Naar verwachting zal het inwonertal van de Europese Unie ook op de langere termijn blijven toenemen, tot naar schatting 470 miljoen in 2025. Deze stijging zal hoofdzakelijk het gevolg zijn van buitenlandse migratie, aangezien vanaf 2010 in de Europese Unie naar verwachting meer mensen zullen overlijden dan er geboren zullen worden. Voor de jaren na 2025 wordt een daling van de bevolkingsomvang van de EU verwacht.

Ontwikkelingen tot op heden

Volgens Eurostat, het statistisch bureau van de Europese Unie (EU), telde de EU op 1 januari 2006 462 miljoen inwoners. Dit zijn er meer dan er in de Verenigde Staten en Rusland tezamen wonen (438 miljoen). De landen met de grootste bevolkingsomvang in de wereld zijn China (1,3 miljard) en India (ruim 1,0 miljard). Deze twee landen zijn samen goed voor ongeveer 38 procent van de wereldbevolking.

De bevolking van de EU groeit in de eerste plaats door buitenlandse migratie (grafiek 1). In 2005 kwamen per saldo 1,69 miljoen mensen naar de landen van de Unie. De na-

1. Bevolkingsgroei in de Europese Unie, 1960–2005

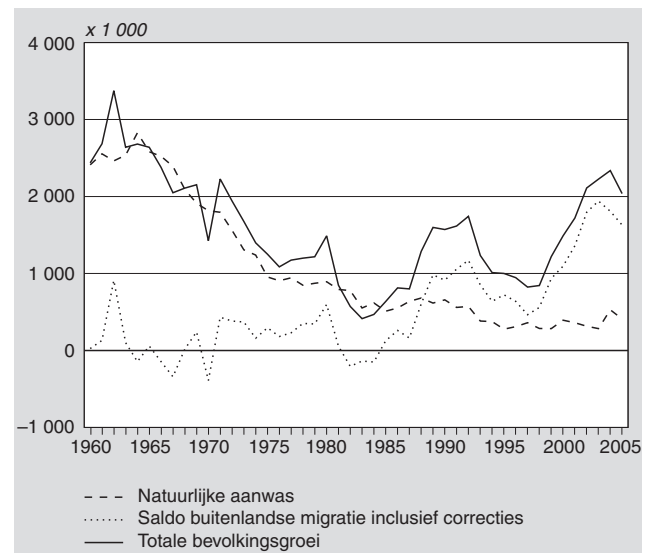
Bron: Eurostat.

tuurlijke aanwas (het aantal geborenen min het aantal overledenen) was in dat jaar met 327 duizend duidelijk lager dan de netto migratie (Eurostat, 2006).

Oorspronkelijke 15 lidstaten: groei door migratie

De bevolkingsontwikkeling in de 15 lidstaten die tot 1 mei 2004 de Europese Unie vormden (EU-15), ziet er heel anders uit dan die in de nieuwe lidstaten. Sinds het eind van de jaren tachtig groeit de bevolking in de EU-15 vooral door buitenlandse migratie (grafiek 2). In het begin van de jaren negentig nam het migratiesaldo, mede onder invloed van de toestroom van vluchtelingen uit onder meer de voormalige Sovjet- Unie en het voormalige Joegoslavië, sterk toe. Ook rond de eeuwwisseling steeg het migratiesaldo in de EU-15 sterk. Dit hing samen met de hoogconjunctuur in deze periode. Na het inzakken van de conjunctuur (na 2001) hield de stijging echter nog aan. Dit hing voor een deel samen met correcties op bevolkingsaantallen. Deze correcties waren het gevolg van zogenaamde regularisaties in Zuid-Europese landen. Daarbij kregen voormalige illegalen een verblijfsvergunning en werden ze op dat moment als immigrant geteld, ook al verbleven ze vaak al langer in het betreffende land.

2. Bevolkingsgroei in de 15 lidstaten die tot 1 mei 2004 de Europese Unie vormden (EU-15), 1960–2005

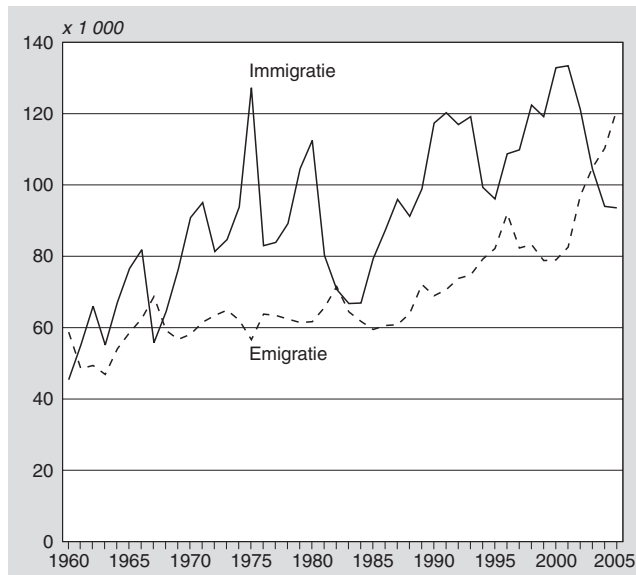
Bron: Eurostat.

Nederland: nu meer emigranten dan immigranten

De recente ontwikkelingen in Nederland wijken sterk af van die in meeste andere EU-15 lidstaten. In de jaren 2000 en 2001 kwamen ruim 130 duizend immigranten naar Nederland. In 2002 was dit aantal gedaald tot 120 duizend. Deze

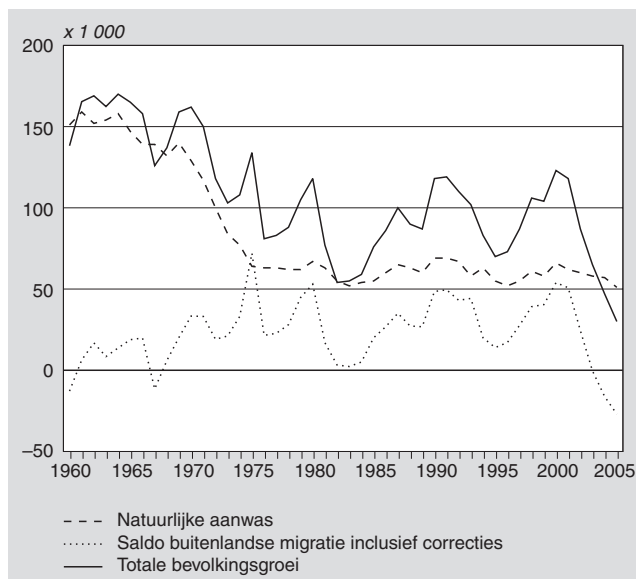
daling heeft zich sindsdien doorgezet (*grafiek 3*). In 2005 vestigden zich naar schatting 94 duizend immigranten in ons land, het laagste aantal sinds 1988. Aangezien de emigratie in deze jaren juist een sterk stijgende trend vertoonde, is het *migratiesaldo* spectaculair gedaald. Het *positieve* migratiesaldo dat in de jaren 2000 en 2001 nog ruim 50 duizend bedroeg, is sinds 2003 omgeslagen in een *negatief* saldo van 27 duizend in 2005 (zie ook de rubriek *Actuele bevolkingstrends*).

3. Immigratie en emigratie in Nederland, 1960–2005

Vanwege dit negatieve migratiesaldo en een dalend aantal geboorten is ook de bevolkingsgroei in Nederland sterk gedaald. In 2005 groeide de bevolking van Nederland met 30 duizend personen, het laagste aantal sinds 1900 (*grafiek 4*).

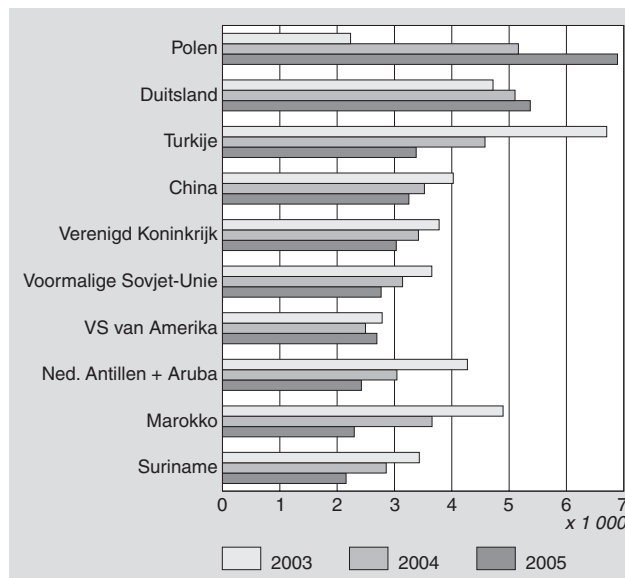
4. Bevolkingsgroei in Nederland, 1960–2005

Herkomstlanden van immigranten

De laatste jaren heeft een forse verschuiving plaatsgevonden in de herkomstlanden van immigranten die naar Nederland komen. Vooral de immigratie uit de traditionele herkomstlanden (Turkije, Marokko, Suriname en de Nederlandse Antillen en Aruba) is sterk gedaald. Kwamen er, bijvoorbeeld, in 2003 nog bijna 7 duizend Turken en 5 duizend Marokkanen naar Nederland, in 2005 was hun aantal gehalveerd tot respectievelijk ruim 3 duizend en ruim 2 duizend (*grafiek 5*). De aanscherping van de regels voor gezinsvorming (het belangrijkste motief voor Turken en Marokkanen om naar Nederland te komen) kan hier een rol van betekenis hebben gespeeld. Het aantal Poolse immigranten is in deze periode, mede door de toetreding van Polen tot de Europese Unie op 1 mei 2004, juist fors toegenomen, tot 7 duizend in 2005. Daarmee vormden de Polen, na de terugkerende Nederlanders, in dat jaar de grootste groep immigranten.

5. Immigratie in Nederland naar geboorteland, 2003–2005

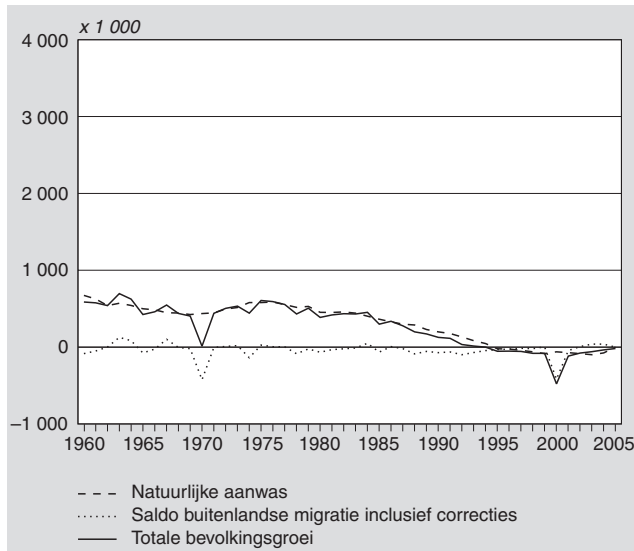

Nieuwe lidstaten: dalende bevolkingsaantallen

In de bevolkingsontwikkeling in de tien nieuwe lidstaten speelt migratie een veel minder prominente rol dan in de oorspronkelijke lidstaten. In deze nieuwe lidstaten (en dan vooral in de Oost-Europese lidstaten) worden veranderingen in bevolkingsomvang vooral door geboorte en sterfte bepaald (*grafiek 6*).

De levensverwachting in veel Oost-Europese landen vertoont een somber beeld. In de Baltische staten hebben mannen gemiddeld een levensverwachting van ongeveer 66 jaar. Dit is een verschil van meer dan tien jaar met de vrouwen, die in deze landen een levensverwachting hebben van ongeveer 77 jaar. In de Europese Unie als geheel worden mannen gemiddeld 75,1 jaar oud en vrouwen 81,2 jaar. De levensverwachting van Nederlandse vrouwen ligt met 81,4 jaar iets boven het Europees gemiddelde. De Nederlandse mannen hebben met 76,9 jaar een levensverwachting die bijna twee jaar boven het Europees gemiddelde ligt.

6. Bevolkingsgroei van de 10 nieuwe lidstaten van de Europese Unie, 1960–2005

Bron: Eurostat.

Door de hoge sterftecijfers en de lage geboortecijfers is de natuurlijke aanwas in veel nieuwe lidstaten na 1995 negatief. Doordat het vertrekoverschot rond de nul schommelt, neemt de bevolking in de nieuwe lidstaten per saldo af.

Toekomstverwachtingen

Volgens Eurostat zal de bevolking van de Unie ook op langere termijn blijven toenemen, tot een niveau van naar schatting 470 miljoen in 2025 (Eurostat, 2005). Deze groei wordt vrijwel volledig veroorzaakt door de buitenlandse migratie: per saldo komen er tot 2025 door internationale migratie ongeveer 15 miljoen mensen bij. Vanaf 2010 zullen er meer mensen overlijden dan er geboren zullen worden. Het aantal overledenen ligt tot 2025 ongeveer 5 miljoen hoger dan het aantal geboren.

Eurostat verwacht verder dat na 2025 de bevolking in de Europese Unie gaat afnemen, tot 450 miljoen in 2050. Dit

is iets minder dan het huidige inwonertal van de EU van 462 miljoen. Enkele Oost-Europese lidstaten, zoals Polen en Hongarije, hebben nu al te maken met een afnemende bevolking. Voor Nederland verwacht het CBS dat de bevolking zal blijven stijgen tot bijna 17,1 miljoen in 2035. Deze stijging komt voor ongeveer twee derde voor rekening van de natuurlijke aanwas. Na 2035 treedt een daling op tot 16,9 miljoen in 2050.

Eurostat gaat er dus vanuit dat de totale bevolkingssomvang in 2050 maar weinig verschilt van die op dit moment. Voor de *bevolkingssamenstelling* geldt dit echter niet. Op 1 januari 2004 was 67,2 procent van de inwoners van de Europese Unie tussen de 15 en 65 jaar (de zogenoemde potentiële beroepsbevolking). De verwachting is dat het aandeel van de potentiële beroepsbevolking zal dalen tot 63,0 procent in 2025 en zelfs tot 56,7 procent in 2050. Mogelijk kan deze ontwikkeling leiden tot krapte op de arbeidsmarkt van de landen van de EU. Dit is mede afhankelijk van de ontwikkelingen in arbeidsdeelname van groepen met een op dit moment lage arbeidsparticipatie (zoals ouderen, vrouwen, arbeidsongeschikten en allochtonen) en ontwikkelingen in de arbeidsproductiviteit. Het is mogelijk dat een eventuele krapte op de arbeidsmarkt zal leiden tot een stijging van de (tijdelijke) arbeidsmigratie. De Europese Commissie heeft vorig jaar een Groenboek gepubliceerd waarin voorstellen worden gedaan voor een toekomstig Europees beleid rond arbeidsmigratie (Commission of the European Communities, 2005).

Literatuur

Commission of the European Communities, 2005, On an EU approach to managing economic migration. Commission of the European Communities, Brussel.

Eurostat, 2005, EU25 population rises until 2025, then falls. News release. Eurostat, Luxemburg.

Eurostat, 2006, First Demographic Estimates. Statistics in Focus 1/2006. Eurostat, Luxemburg.